

Ο ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟΣ ΙΜΠΕΡΙΑΛΙΣΜΟΣ

I

Ο ΝΕΟΦΑΣΙΣΜΟΣ ΚΑΙ Η ΡΑΧ AMERICANA

Ζάτωνα, 2 Ιουνίου 1969

Σκέφτομαι ότι τό πιό έπαναστατικό καθήκον τών προοδευτικών μας δυνάμεων και όλου του έλληνικού λαου ήταν χθές, εΐναι σήμερα και θά εΐναι αύριο ή έξόντωση του φασισμού στη χώρα μας. Νά υπό ποιό πρίσμα νομίζω ότι θά πρέπει νά έξετασθεΐ τό σύνολο τών σκέψεων που αναπτύσσονται εδω ή που ανέπτυξα αυτή τήν περίοδο. Η σημερινή δικτατορία θά πρέπει, κατά τή γνώμη μου, νά εξηγηθεΐ ως τό άποτέλεσμα από τήν υποτίμηση αυτού του παράγοντα στη χώρα μας. Σ' αυτό τό άμάρτημα -τής υποτίμησης- δέν έπεσε μονάχα ή Άριστερά, αλλά όλόκληρος ο πολιτικός -ο μη φασιστικός- κόσμος τής χώρας και κοντά σ' αυτόν όλοι οι μη φασίστες στρατιωτικοί, υπάλληλοι, καθηγητές, επιστήμονες, νέοι και νέες και, γενικά, οι κοινωνικοί παράγοντες τής χώρας. Φυσικά, ο φασισμός σήμερα δέν τολμα νά πει τό όνομά του. Τί άλλο όμως εΐναι οι Παπαδόπουλοι και οι Παττακοί; Και οι ίδιοι δέν τολμοϋν νά τό όμολογήσουν, γιατί τρέμουν τόν ελληνικό λαό, ενω τά αφεντικά τους, οι Άμερικανοί, δέν τό θέλουν επίσης, γιατί φοβοϋνται τή διεθνή κοινή γνώμη.

Φυσικά, ή φασιστική ιδεολογία μποροϋμε νά ποϋμε ότι εΐναι άνύπαρκτη στη χώρα μας. Ένωω ως πολιτικό ρεϋμα μέσα στο λαό. Υπάρχουν μόνο πολλά φασιστικά στοιχειά που δροϋν ως μεμονωμένες ομάδες στο στρατό, στα σώματα άσφαλείας, στο δικαστικό σώμα, στον κρατικό μηχανισμό, στα συνδικάτα και σε άλλα καιρια σημεία τής δημόσιας ζωής. Τό πιό σπουδαίο εΐναι ότι οι ομάδες αυτές βρίσκονται σε άμεση σχέση με τις μυστικές ύπηρεσίες τών ΗΠΑ. Έχουν τήν άπεριόριστη υποστήριξή τους. Μιά τέτοια φασιστική ομάδα ήταν και οι δεκατέσσερις συνταγ-

ματάρχες, πού για πολύ καιρό συνωμοτούσαν στά παρασκήνια, ἔως ὅτου, ἐκμεταλλευόμενοι τίς πολιτικές προετοιμασίες τῆς Ἄκρας Δεξιᾶς για βίαιη λύση, ἄρπαξαν μέ δόλο τήν ἐξουσία. Ἄλλες γνωστές φασιστικές ομάδες ἦταν: ἡ ομάδα τοῦ αὐλικοῦ Δόβα,¹ πού ἀπέβλεπε, σέ συνεργασία μέ τά Ἀνάκτορα, στή δικτατορία τῶν στρατηγῶν· ἡ ομάδα τοῦ εἰσαγγελέα Κόλλια,² πού συγκέντρωνε γύρω του τούς φασίστες δικαστικούς καί πού συνεργάσθηκε στήν πρώτη φάση τῆς δικτατορίας τῶν συνταγματάρχων μαζί τους· στή Θεσσαλονίκη, ἦταν γνωστή ἡ φασιστική ομάδα τοῦ στρατηγοῦ τῆς χωροφυλακῆς Μήτσου, ὅπως ἐπίσης καί ἡ ἄλλη τοῦ Γιοσμᾶ.³ Στά σώματα ἀσφαλείας οἱ ομάδες αὐτές ἐκδηλώθηκαν σέ ὄλο τους τό μεγαλεῖο μετά τήν 21η Ἀπριλίου. Στήν Ἀσφάλεια Ἀθηνῶν, στόν Πειραιά καί στή Θεσσαλονίκη. Μέ ὑποομάδες σέ ὅλες τίς Ἀσφάλειες τῆς χώρας. Γενικά, μποροῦμε νά ποῦμε ὅτι τά τμήματα τῆς Ἀσφάλειας, στήν ἀστυνομία, στή χωροφυλακή καί στό στρατό, ἀποτελοῦν τή ραχοκοκαλιά τῆς φασιστικῆς δυνάμεως στή χώρα μας.

Πέρα ὅμως ἀπ' αὐτές τίς καλά ὀργανωμένες φασιστικές ομάδες, περισσότερο ἴσως ἐπικίνδυνο καί ἀνησυχητικό εἶναι τό γεγονός τῆς μεγάλης ἐξάπλωσης τῆς φασιστικῆς νοοτροπίας σέ ὀρισμένα στρώματα τῆς ἐλληνικῆς κοινωνίας. Βασικά, ἡ πλειονότητα τῶν νεοτέρων, κυρίως, ἀξιωματικῶν καί ὑπαξιωματικῶν τῶν ἐνόπλων δυνάμεων καί τῶν σωμάτων ἀσφαλείας διακατέχονται ἀπό καθαρά φασιστικές ἀντιλήψεις! Τό ἴδιο ἰσχύει καί για τή νεότερη γενιά τῶν τεχνοκρατῶν, αὐτῶν δηλαδή πού συνήθως παίρνουν τίς περισσότερες καίριες θέσεις στους μηχανισμούς τῆς οἰκονομίας καί τῆς διοικήσεως. Μέ ἄλλα λόγια, σέ ὅλα τά δυναμικά ἐρείσματα τῆς δημόσιας ζωῆς –διοίκηση, οἰκονομία, ἄμυνα, ἀστυνόμευση– κυριαρχεῖ ἡ φασιστική νοοτροπία! Φυσικά, αὐτή ἡ διαδικασία τῆς φασιστικοποίησης τῆς δημόσιας ζωῆς τῆς χώρας μας δέν εἶναι τυχαία· ἀκολούθησε τό διεθνές προτσές τῆς ἐνοποίησης ὅλων τῶν ἐθνικῶν ἱμπεριαλισμῶν ὑπό τήν ἡγεμονία τοῦ ἀμερικανικοῦ ἱμπεριαλισμοῦ, πού εἶχε ὡς συνέπεια τήν ὑπαγωγή ὅλων τῶν τοπικῶν-ἐθνικῶν δυνάμεων στήν ὑπηρεσία τῶν διεθνῶν συμφερόντων του.

1 Κωνσταντῖνος Δόβας, ὀρίστηκε ὑπηρεσιακός πρωθυπουργός τό 1961 καί διεξήγαγε τίς ἐκλογές τῆς ἴδιας χρονιάς, οἱ ὁποῖες ἔμειναν στήν ἱστορία ὡς ἐκλογές βίας καί νοθείας.

2 Κωνσταντῖνος Κόλλιας, εἰσαγγελέας τοῦ Ἀρείου Πάγου στή δίκη για τή δολοφονία τοῦ Γρηγόρη Λαμπράκη· κατηγορήθηκε μεταξύ ἄλλων για τήν ἀνάμειξή του στή διαδικασία τῆς ἀνάκρισης.

3 Ξενοφῶν Γιοσμᾶς, καταδικάστηκε ἐρήμην σέ θάνατο ὡς δωσίλογος καί κατηγορήθηκε ὡς ἠθικός αὐτουργός για τή δολοφονία τοῦ Γρηγόρη Λαμπράκη.

Έτσι, σέ κάθε χώρα, ή άμερικανική πολιτική δημιουργεί δυναμικά έρείσματα σέ βάθος, χρησιμοποιώντας για τό σκοπό αυτόν όλους τούς δημόσιους παράγοντες από τούς όποιους έξαρτάται ή διακυβέρνηση τής χώρας. Διαπαιδαγωγούν έτσι, μέ βάση τόν άντικομμουνισμό και όλες τίς ιδεολογικές του συνέπειες –άντιδημοκρατισμός, άντιπροοδευτισμός, άντιπνευματισμός, άντιεπιστημονισμός και, σέ τελευταία άνάλυση, άντιλαϊκισμός–, όλα τά μελλοντικά διοικητικά, κρατικά, οικονομικά, στρατιωτικά στελέχη έμφυσώντας τους τό φασιστικό πνεύμα τής λατρείας πρός τήν ώμή δύναμη και βία και τής ύπέρτατης περιφρόνησης τών άνθρωπίνων δικαιωμάτων. Είμαι ή σχολή στην οποία φοίτησαν και διακρίθηκαν οί Βιετναμέζοι Θεού και Κύ, ό Ίνδονήσιος Σουχάρτο, ό Έλληνας Παπαδόπουλος και τόσοι άλλοι δικτάτορες και δικτατορίσκοι πού άσελγούν σήμερα επάνω σέ δεκάδες λαούς σέ όλες τίς ήπειρους. Είμαι φανερό ότι τά άτομα αυτά δέν αποτελούν παρά τήν κορυφή μιās πυραμίδας πού ή βάση της άπλώνεται σέ όλες τίς θέσεις-κλειδιά τής δημοσίας ζωής. Πρόκειται για ένα φασισμό νέου τύπου, πού συνδέεται μέ τήν ήγεμονία του άμερικανικού ιμπεριαλισμού. Είμαι δικό του δημιούργημα και άποβλέπει στην έξυπνότητα τής παγκόσμιας στρατηγικής τών ΗΠΑ. Έπομένως, για νά χαράξουμε μιá πραγματικά ρεαλιστική πολιτική θά πρέπει νά εκτιμήσουμε όρθά τήν έκταση και τή δύναμη αυτού του κινδύνου, πού έχει δύο ρίζες. Η πρώτη είναι ή συμπαράσταση τών Άμερικανών και ή δεύτερη ή κατάκτηση από αυτά τά στοιχειά, μέ τή βοήθεια τών Άμερικανών, όλων τών ζωτικών τομέων τής έθνικης ζωής. Νά γιατί θεωρώ τό ξεκαθάρισμα αυτού του κοινωνικού και έθνικου καρκινώματος ως τό κατεξοχήν επαναστατικό καθήκον πού μπαίνει σήμερα μπροστά μας.

Ίδιαιτερος είναι ό ρόλος τών έθνικών ενόπλων δυνάμεων μέσα σ' αυτό τό διεθνές πλέγμα σχέσεων πού έχει επιβάλει ό άμερικανικός ιμπεριαλισμός. Η διεθνοποίηση τών αντιθέσεων είχε ως συνέπεια τή διεθνοποίηση τών τοπικών στρατών. Άς πάρουμε τήν περίπτωση τής δικής μας χώρας. Για ποιο σκοπό διατηρούμε τόσο υπερβολικές δυνάμεις, δαπανώντας γι' αυτές τό μεγαλύτερο μέρος του δημοσίου χρήματος; Για νά προστατέψουν τά έθνικά έδάφη; Όμως, από ποιούς; Από τούς Τούρκους, πού άνήκουν κι αυτοί στό NATO, ή από τούς Βουλγάρους, πού άνήκουν στό Σύμφωνο τής Βαρσοβίας; Στην πρώτη περίπτωση, είναι βέβαιο ότι οί Άμερικανοί και τό NATO είναι σέ θέση είτε νά άποσοβήσουν τήν ένδεχόμενη σύρραξη –όπως έγινε τό 1967– είτε, άν δέν τό κατορθώσουν, πράγμα άπίθανο, νά τής δώσουν τή μορφή και τίς λύσεις πού αυτοί θέλουν!

Διαθέτουν για τό σκοπό αυτόν όλα τά μέσα! Δηλαδή έλέγχουν έξίσου σταθερά καί τίς δύο πλευρές. Στή δεύτερη περίπτωση, δηλαδή τής επίθεσης από τό μέλος τοῦ Συμφώνου τής Βαρσοβίας, τά πράγματα εἶναι ἀκόμη περισσότερο ἀπλά. Διότι αὐτομάτως τό ΝΑΤΟ καί πάνω ἀπ' ὅλους οἱ ΗΠΑ θά πάρουν μέρος στή σύρραξη. Δηλαδή θά ἔχουμε μιὰ ἀναμέτρηση διεθνούς καί ὄχι τοπικοῦ-ἐθνικοῦ χαρακτήρα. Ἐπομένως, ἡ ὑπέρμετρη ἀνάπτυξη τῶν ἐθνικῶν μας ἐνόπλων δυνάμεων δέν ἐξυπηρετεῖ τά συμφέροντα τής χώρας, ἀλλά ἄλλους σκοπούς. Ποιούς; Πρῶτον, τήν ἀμερικανική στρατιωτική στρατηγική, πού τήν ἐνδιαφέρουν οἱ τοπικές δυνάμεις ὡς δευτερεύοντες παράγοντες στηρίζεως τής βασικῆς ἀμερικανικῆς δύναμης κρούσεως. Καί, δεύτερον, τήν ἀμερικανική πολιτική στρατηγική, πού τήν ἐνδιαφέρει ἡ παγίωση τής Pax Americana, μέ τήν κατάργηση τῶν λαϊκῶν κινημάτων καί ὀλόκληρων ἀκόμη λαῶν πού δέν συμφωνοῦν μέ τήν κυριαρχία τῶν Ἀμερικανῶν στίς χῶρες τους. Δηλαδή, ἔχουν ἀναθέσει στίς τοπικές-ἐθνικές δυνάμεις ἀστυνομικοπολιτικά καθήκοντα. Τίς προορίζουν κυρίως γιά τό ἐσωτερικό καί πολύ λιγότερο γιά τό ἐξωτερικό μέτωπο. Εἶναι ὄργανα μέσω τῶν ὁποίων ἐξασφαλίζουν τόν ἀπόλυτο ἔλεγχό τους στή δεδομένη χώρα. Γι' αὐτόν τό λόγο φροντίζουν νά τούς δίνουν τό μεγαλύτερο μερίδιο τοῦ δημόσιου προϋπολογισμοῦ, ἀδιαφορώντας ἄν μ' αὐτόν τόν τρόπο γονατίζει ἡ ἀναιμική συνήθως οἰκονομία τῶν χωρῶν πού ἔχουν κάτω ἀπό τό πέλμα τους.

Δέν εἶναι, λοιπόν, παράξενο, τό ὅτι αἰφνιδίως οἱ νεότεροι στρατιωτικοί τῶν κρατῶν πού βρίσκονται στή ζώνη τής ἀμερικανικῆς ἰμπεριαλιστικῆς ἐπιρροῆς κατελήφθησαν ἀπό ἐθνικό μένος καί βάλθηκαν νά παίζουν τό ρόλο τοῦ ἐθνικοῦ σωτήρος! Εἶναι ἡ σχολή τής Pax Americana, πού θέλει τούς στρατιωτικούς χωροφύλακες καί δυνάστες στή χώρα τους. Γι' αὐτόν τό λόγο τούς ἐμποτίζει μέ τή φασιστική ἰδεολογία, ἐμπλουτισμένη μέ τίς ἐμπειρίες τοῦ Βιετνάμ, τής Ἰνδονησίας, τοῦ Ἁγίου Δομινίκου καί τής Ἑλλάδας. Γιατί ὁ σύγχρονος ἀμερικανικός ἰμπεριαλισμός εἶναι ὁ φασισμός πού στηρίζεται στή μεγαλύτερη οικονομικοστρατιωτική δύναμη ὅλων τῶν αἰώνων. Δέν εἶναι ἕνας, ἀλλά δεκάδες Χίτλερ πού ἔχουν μπήξει τόν σύγχρονο ἀγκυλωτό σταυρό –τό δολάριο, τό φίμωτρο καί τό βούρδουλα– σέ ὅλες τίς γωνίες τής οἰκουμένης.

Ὁ ἀξιωματικός-πρότυπο αὐτῆς τής σχολῆς εἶναι ἐκεῖνος πού βάζει πάνω ἀπ' ὅλα τά συμφέροντα τής Pax Americana. "Ἐχει χάσει τό πατριωτικό του αἶσθημα. Ἀποτελεῖ ἕνα ἐξάρτημα, μιὰ βίδα, μιᾶς κολοσσιαίας διεθνούς μηχανῆς, τής ὁποίας ὁ ἐγκέφαλος σκέπτεται «πενταγωνικά». Μέ ἄλλα λόγια, ἀνήκει στά σώματα πραιτοριανῶν στήν ὑπηρεσία τής

Νέας Ρώμης. Ός εκ τούτου, έπαψε νά άνήκει στό έθνος καί στό λαό του. Έχει τήν άγωγή καί τή συνείδηση του πράκτορας. Εΐναι, μέ άλλα λόγια, ένας φασίστας νέου τύπου, δηλαδή μέ «διεθνή», δηλαδή άμερικανική, συνείδηση, σέ αντίθεση μέ τούς πνευματικούς του πατέρες, τούς Γερμανούς καί τούς Ίταλούς φασίστες, πού τούς διέκρινε, όπως εΐναι γνωστό, άγριος σοβινισμός.

Καί ένώ τό διεθνές ιμπεριαλιστικό στρατόπεδο προχώρησε στην ένοποίηση του, κάτω από τήν κυριαρχία τών ΗΠΑ, στό αντίθετο στρατόπεδο του σοσιαλισμού εΐχαμε μιάν αντίθετη, θά λέγαμε, διαδικασία. Δηλαδή τό σπάσιμο τής μονολιθικής ένότητας τής σταλινικής περιόδου καί τήν προβολή έθνικών κομμουνιστικών κινήματων σέ μιá σειρά χώρες – Γιουγκοσλαβία, Κίνα, Άλβανία, Κούβα, Ρουμανία, Τσεχοσλοβακία–, καθώς καί σέ μιá σειρά κόμματα – Ίταλία, Γαλλία, Ελλάδα κ.λπ. Έκ πρώτης όψεως, φαίνεται ότι οι χώρες του ιμπεριαλισμού διαθέτουν περισσότερη ώριμότητα, μιá καί μπόρεσαν νά ξεπεράσουν τίς διαφορές τους καί νά προχωρήσουν στην ένοποίησή τους – οικονομική, πολιτική καί στρατιωτική. Όμως, αν έξετάσουμε τά πράγματα καλύτερα, θά δοΐμε ότι, έντελώς αντίθετα, ο παραμερισμός τής κρίσης στις χώρες του ιμπεριαλισμού εΐναι άποτέλεσμα παρακμής, ένώ στή δεύτερη περίπτωση βρισκόμαστε μπροστά σέ μιá κρίση ανάπτυξης. Πράγματι, ή έπιτευχθεΐσα ένότητα στό πρώτο στρατόπεδο δέν εΐναι στην ουσία ένότητα, αλλά κυριαρχία μιáς ύπερδύναμης επάνω στις άλλες χώρες. Εΐναι ή «ένότητα» του κόσμου τής Ρώμης. Δηλαδή, δέν έχουμε ισοδύναμα καί ισότιμα κέντρα ένωμένα γύρω από ένα κοινό ιδεώδες ή σκοπό, αλλά ένα ύπερκέντρο, τίς ΗΠΑ, καί γύρω του δορυφόρους διαφορετικής ισχύος, άπολύτως ύποταγμένους στά συμφέροντα τής Μητροπόλεως.

Εΐδαμε πώς, για νά τό επιτύχουν αυτό οι Άμερικανοί, στηρίχθηκαν στις πλέον όπισθοδρομικές, αντιδραστικές, αντιλαϊκές δυνάμεις τής κάθε χώρας, δηλαδή στην οικονομική ολιγαρχία, στους στρατιωτικούς, στους τεχνοκράτες καί στους διεφθαρμένους πολιτικούς. Ύπέταξαν στόν έλεγχό τους τίς έθνικές οικονομίες καί τούς τοπικούς στρατούς. Έπέβαλαν τελικά τήν άπόλυτη κυριαρχία τους ακόμα καί σέ οικονομικούς κολοσσούς, όπως εΐναι ή Άγγλία, ή Γερμανία, ή Ίαπωνία, ή Ίταλία καί ή Γαλλία. Στην τελευταία αυτή χώρα, ή στάση του Ντέ Γκώλ ήταν μιá πολυτέλεια πού του τήν επέτρεψαν οι Άμερικανοί, τόσο μάλλον άφοΐ στην ουσία κυριαρχούσαν καί κυριαρχούν στή γαλλική οικονομία. Έτσι, άναγκαστικά, σ' όλες τίς χώρες τής άμερικανικής Ρώμης, ύπήρξε κάμψη του έθνικισμού, όχι μόνο στόν οικονομικό, πολιτικό καί στρατιωτικό το-

μέα, αλλά ακόμα και στόν πνευματικό και στήν περιοχή τῆς κουλτούρας, πού κινδυνεύει σοβαρά ἀπό τήν εἰσβολή τῆς κουλτούρας τοῦ Γιάνκη. Ἐξ οὗ και οἱ ἀπελπισμένες, σπασμωδικές ἀντιαμερικανικές ἐκδηλώσεις τῶν φοιτητῶν και τῶν ἐκπροσώπων τῆς κουλτούρας στίς χῶρες αὐτές.

Οἱ σοσιαλιστικές ἰδέες, ἀντίθετα, στηρίζονται στά πιό ζωντανά στοιχεῖα ἐνός ἔθνους, ἐνός λαοῦ, μιᾶς κοινωνίας. Φορεῖς τους εἶναι οἱ ἐκπρόσωποι τῆς ἐργατικῆς τάξης και γενικότερα τῶν ἐργαζομένων. Εἶναι ἐπίσης ἡ πνευματική ἡγεσία. Μέ ἄλλα λόγια, οἱ ἀληθινοί δημιουργοί ζωῆς. Οἱ πλάστες ὄλων τῶν ὑλικῶν και πνευματικῶν ἀγαθῶν. Δέν εἶναι παράσιτα, ὅπως οἱ κεφαλαιοῦχοι ἢ οἱ ἀξιώματικοί, ἀλλά ἄνθρωποι τοῦ σωματικοῦ και πνευματικοῦ μόχθου, στόν ὁποῖο στηρίζεται ἡ ὑπαρξη τῆς κοινωνίας, τοῦ λαοῦ, τοῦ ἔθνους. Ἔτσι, αὐτή ἡ δημιουργός ἰδιότητα τούς δένει σφιχτά μέ τή γῆ και τό λαό, πού ὀργώνουν γιά νά καρποφορεῖ. Αὐτή ἡ διαφορά ἀνάμεσα στά δύο βασικά ἐθνικά στοιχεῖα, στά ὁποῖα στηρίζονται οἱ δύο κόσμοι, προσδιορίζει τίς σημερινές ἐξελίξεις στά δύο ἀντίθετα παγκόσμια στρατόπεδα. Οἱ ἱμπεριαλιστές, ὅπως εἶδαμε, στηρίζονται στά παρασιτικά στοιχεῖα. Ἐπομένως, δέν συναντοῦν ἰδιαιτέρως δυσκολίες, γιατί αὐτή ἡ κατηγορία ἀτόμων δέν ἔχει οὐσιαστικά ἐθνικούς δεσμούς. Ὁ σοσιαλισμός ὅμως στηρίζεται στούς δημιουργούς τῆς ἐθνικῆς ζωῆς και τοῦ ἐθνικοῦ πολιτισμοῦ, ὅποτε στήν περίπτωσή τους ἡ διαδικασία τῆς ἐνοποίησης εἶναι δύσκολη και πολύπλοκη, δεδομένου ὅτι ἡ ταχύτητα μέ τήν ὁποία ἐξελίσσονται σήμερα τά διεθνή γεγονότα δέν ἔχει ἀκόμα ἐπιτρέψει μιάν ὁμοιόμορφη και ἀπό ὅλους παραδεκτή ἀνάλυση και ἀντιμετώπιση τῆς παγκόσμιας κατάστασης.

Ἔτσι, φτάσαμε σ' αὐτό τό παράδοξο ἀποτέλεσμα: οἱ ἐκ παραδόσεως («ἐθνικιστές»), δηλαδή τά συντηρητικά στοιχεῖα, ἀπώλεσαν τόν ἐθνικισμό τους ὑποτάσσοντάς τον στίς στρατηγικές σκοπιμότητες ἐνός ξένου ἔθνους, ἐνῶ αὐτοί πού χαρακτηρίζονται «ἀπάτριδες διεθνιστές» –εἴτε βρίσκονται στό δυτικό εἴτε στό ἀνατολικό στρατόπεδο– εἶναι οἱ γνήσιοι φορεῖς τῶν ἐθνικῶν συμφερόντων. Μήπως ὅμως οἱ πρῶτοι ἔγιναν «διεθνιστές» και οἱ δεῦτεροι «ἐθνικιστές»; Φυσικά, ὄχι. Γιατί ὁ «διεθνισμός» τῶν πρῶτων δέν εἶναι τίποτε ἄλλο παρά ἡ ὑποταγή τῆς χώρας τους σέ μιάν ἄλλη, ἐνῶ διεθνισμός σημαίνει *ισότιμη* συνεργασία ὄλων τῶν λαῶν τῆς γῆς, ἐλεύθερη συνεργασία στή βάση τοῦ ἀμοιβαίου σεβασμοῦ τῶν δικαιωμάτων. Οὔτε ὅμως και ὁ «ἐθνικισμός» τῶν δευτέρων ἔχει τό χαρακτηριστήρα τοῦ νοσηροῦ σοβινισμού πού χαρακτηρίζει τούς στρατοκράτες («ἐθνικιστές») τῆς περασμένης γενιᾶς. Αὐτούς, δηλαδή, πού ἔβαζαν τά συμφέροντά τους πάνω ἀπό τά συμφέροντα τῶν ἄλλων λαῶν και ἔκαναν τυ-

χοδιωκτικά κατακτητικά όνειρα. 'Ο «έθνικισμός» τῶν σοσιαλιστῶν εἶναι ὁ βαθύς πατριωτισμός, ἡ βαθιά καί οὐσιαστική σύνδεσή τους μέ τή χώρα τους, ἡ μεγάλη ἀγάπη γιά τό λαό τους, τό πάθος τους γιά τήν πρόοδο καί τήν εὐημερία τῆς πατρίδας τους, πού ὅμως δέν τήν τοποθετοῦν ἐπιθετικά ἐπάνω ἀπό τίς ἄλλες χῶρες καί τούς ἄλλους λαούς. Γιατί πιστεύουν στήν παγκόσμια εἰρήνη καί τή συνεργασία πού ὀραματίζεται ὁ σοσιαλισμός. Πιστεύουν στήν παγκόσμια ἀδελφσύνη. Πιστεύουν ἀκόμα ὅτι ἡ παγκόσμια κοινωνία τῶν λαῶν ἔχει φθάσει πλέον στό ἱστορικό ἐκεῖνο στάδιο ὀριμότητας ὅπου εἶναι δυνατόν νά ἀποκλειστοῦν οἱ πόλεμοι ὡς μέσον ἐπιλύσεως τῶν διαφορῶν καί νά ἀντικατασταθοῦν ἀπό τήν ἰσότιμη συνένωση ὄλων τῶν λαῶν τῆς γῆς στόν κοινό ἀγώνα γιά τήν οἰκοδόμηση τῆς παγκόσμιας, πανανθρώπινης εὐημερίας. Στόν ἀγώνα καί στήν προσπάθεια αὐτή ὁ κάθε λαός θά μπεῖ μέ ὅλες του τίς ἐθνικές δυνάμεις, καί θά προσπαθήσει νά προσφέρει τό μέγιστο τῶν ἐθνικῶν του δυνατοτήτων.

Ἐπομένως, ἐάν ὁ «έθνικισμός» τῶν στρατοκρατῶν σημαίνει πόλεμο καί κατάκτηση, ὁ «έθνικισμός» τῶν σοσιαλιστῶν σημαίνει συνεργασία καί προσφορά!

II

Ο ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟΣ ΙΜΠΕΡΙΑΛΙΣΜΟΣ

ΚΑΙ Ο ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟΣ ΛΑΟΣ

Ζάτουννα, 3 Ἰουλίου 1969

Μέ τήν ἀνάλυση πού προηγήθηκε δέν θέλω, φυσικά, νά δικαιολογήσω τή διάσπαση τοῦ παγκόσμιου προοδευτικοῦ στρατοπέδου. Ἄπλῶς προσπαθῶ νά τήν ἐξηγήσω. Ἴσα ἴσα πού στήν παγκόσμια στρατηγική γιά τήν ἀντιμετώπιση τοῦ ἀμερικανικοῦ ἱμπεριαλισμοῦ θεωρῶ τήν ἐνότητα ὄλων τῶν προοδευτικῶν δυνάμεων τοῦ κόσμου βασική προϋπόθεση γιά τήν τελική νίκη. Καί ἀκόμα περισσότερο: πιστεύω ὅτι ἡ συνένωση γύρω ἀπό τό σοσιαλιστικό στρατόπεδο ὄλων τῶν φιλειρηνικῶν, ἀντιιμπεριαλιστικῶν δυνάμεων τῆς γῆς – ὅπου κι ἄν βρίσκονται κι ὅπως κι ἄν σκέφτονται – μπορεῖ νά ὀδηγήσει σέ μιά πραγματικά εἰρηνική λύση τῆς παγκόσμιας κρίσης, μέ τήν ἀπομόνωση καί ὑποχώρηση τῶν στρατιωτικῶν, οἰκονομικῶν καί πολιτικῶν ἐπιθετικῶν κύκλων.

Αὐτό τό γεγονός, φυσικά, δέν θά πάρει τό χαρακτήρα μιᾶς ἐνδεχόμενης κατά κράτος ἤττας ἢ γονατίσματος τοῦ ἀμερικανικοῦ κολοσσοῦ. Γιατί, στήν περίπτωση πού οἱ προοδευτικές δυνάμεις θελήσουν κάτι τέτοιο, τό ἀποτέλεσμα θά εἶναι πόλεμος. Καί ἐνδεχομένως, ὁ πυρηνικός πόλεμος.

Γι' αυτό χρειάζεται μια σέ βάθος έρευνα όχι μόνο του φαινομένου πού λέγεται «άμερικανικός ιμπεριαλισμός», αλλά και μιās άλλης πραγματικότητας πού ονομάζεται «άμερικανικός λαός» και «άμερικανικό έθνος». Πιστεύω ότι πρέπει νά διαχωρίσουμε σαφώς αυτές τίς δύο ιστορικές ποιότητες, μια και όπωσδήποτε δέν ταυτίζονται. Και πιστεύω άκόμα ότι ποτέ δέν θά μπορέσουμε νά απομονώσουμε άπολύτως τόν άμερικανικό ιμπεριαλισμό παρά μόνο μέ τή συνεργασία του ίδιου του άμερικανικού λαού. Ποτέ έναντίον του!

Ή άνοικτη έπιστολή πού άπηύθυνα στόν Νίξον και στόν Ποντγκόρνι¹ έξηγεΐται από τήν παραπάνω πεποιθήσή μου. Μέ τό νά ταυτίζουμε τόν άμερικανικό λαό μέ μια όρισμένη πλευρά τής πολιτικής πού αύτή τή στιγμή άσκούν σέ παγκόσμια κλίμακα οι πιο αντιδραστικοί οικονομικοί και στρατιωτικοί κύκλοι τών ΗΠΑ, δέν κάνουμε, νομίζω, τίποτε άλλο παρά νά παίζουμε τό παιχνίδι τών τελευταίων. Ίσως ένα από τά μεγαλύτερα θύματα τής άμερικανικής ιμπεριαλιστικής πολιτικής νά είναι και ό ίδιος ό άμερικανικός λαός. Στο κάτω κάτω, οι άδελφοί Κέννεντυ και ό Λουϋθερ Κίνγκ, πού δολοφονήθηκαν από τούς μαύρους κύκλους τών τράστ, ήταν εκπρόσωποι και σήμερα είναι μάρτυρες αύτου του λαού. Εΐδαμε επίσης τήν τεράστια έκταση πού πήρε μέσα στόν άμερικανικό λαό τό κίνημα έναντια στόν πόλεμο του Βιετνάμ καθώς και ό αγώνας τών νέγρων. Βέβαια, πολλοί ειδικοί τονίζουν τό γεγονός ότι ή εφαρμοζόμενη σήμερα οικονομική ιμπεριαλιστική πολιτική είναι άπαραίτητη για νά κρατηθει στο γνωστό ύψος του τό βιοτικό επίπεδο του άμερικανικού λαού. Μήπως αυτό όμως σημαίνει ότι οι Άμερικανοί είναι ένας παρασιτικός λαός, άνίκανος νά ζήσει και νά ευημερήσει βασιζόμενος άποκλειστικά στις δικές του δυνάμεις; Εΐναι, νομίζω, άστεϊο νά λέγεται κάτι τέτοιο. Κανένας σοβαρός παρατηρητής δέν μπορεί νά συμφωνήσει μέ μια τέτοια άποψη. Οι άριθμοί, άλλωστε, είναι γνωστοί και άποδεικνύουν τόν άνεξάντλητο πλούτο τής χώρας αύτης, τήν εργατικότητα του λαού της και τόν ύψηλό βαθμό όργάνωσης τής οικονομίας της, γεγονός πού όδήγησε τίς ΗΠΑ σέ μια οικονομική άνοδο χωρίς προηγούμενο.

Ή άμερικανική βιομηχανία παράγει δύο φορές περισσότερο άγαθά και ύπηρεσίες από τό σύνολο όλων τών ευρωπαϊκών βιομηχανιών (Κοινή Άγορά και Μεγάλη Βρετανία). Αυτή ή ικανότητα παραγωγής είναι δυόμισι φορές πιο μεγάλη από εκείνη τής Σοβιετικής Ένωσης. Είναι ίση μέ τό ένα τρίτο τής παραγωγής όλων τών χωρών τής γής (χωρίς τήν Άμερική). Οι ΗΠΑ

1 Βλ. *έδω*, τόμ. Α΄, σελ. 153.

έφθασαν σέ αὐτή τήν ικανότητα διαθέτοντας τό 7% τῆς ἐπιφάνειας τῆς γῆς καί τό 6% τοῦ πληθυσμοῦ τῆς. Στό σύνολο τῶν φοιτητῶν πού ἀκολουθοῦν ἀνώτερες σπουδές σέ ὅλον τόν κόσμον τό ἕνα τρίτο εἶναι Ἀμερικανοί. Σέ χίλιους κατοίκους στήν Ἀμερική ἀντιστοιχοῦν 29 φοιτητές πανεπιστημίου, στήν ΕΣΣΔ 18, στήν Ὀλλανδία καί τή Σουηδία 10. Οἱ ΗΠΑ καταναλίσκουν τό ἕνα τρίτο τῆς ἐνέργειας πού παράγεται σέ ὅλο τόν κόσμον. Τό ἕνα τρίτο τῶν δρόμων πού ἔχουν κατασκευασθεῖ σέ ὅλον τόν κόσμον σκεπάζουν τίς ΗΠΑ. Ἡ ἀμερικανική πολιτική ἀεροπορία μεταφέρει τό ἥμισυ τῶν ἐπιβατῶν ὅλου τοῦ κόσμου ὅσον ἀφορᾷ τίς χιλιομετρικές ἀποστάσεις. Στά πέντε καμιόνια πού ταξιδεύουν κάθε χρόνο σέ ὅλους τούς δρόμους τοῦ κόσμου, τά δύο βρίσκονται στίς ΗΠΑ. Οἱ Ἀμερικανοί ἔχουν τά τρία πέμπτα ὅλων τῶν αὐτοκινήτων τοῦ κόσμου. Ὁ τεχνικός ἐξοπλισμός τῆς ἀμερικανικῆς βιομηχανίας καί ἡ πρόοδος στήν «οἰκονομία» ὀδήγησαν τήν παραγωγικότητα τοῦ βιομηχανικοῦ ἐργατικοῦ ὑπαλλήλου σέ ἕνα ἐπίπεδο κατὰ 40% πιο ὑψηλό ἀπό τό ἐπίπεδο τῆς Σουηδίας –πού ἀκολουθεῖ ἀμέσως τό ἀμερικανικό στήν παγκόσμια κατάταξη-, 60% πιο πάνω ἀπό τό γερμανικό, 70% ἀπό τό γαλλικό καί 80% ἀπό τό ἀγγλικό ἐπίπεδο.

(Ἀπό τό βιβλίον τοῦ Σερβάν-Σρεμπέρ, *Ἡ ἀμερικανική πρόκληση*)

Βρισκόμαστε μπροστά σέ μιά μορφή παγκόσμιας οἰκονομικῆς κυριαρχίας πού ἤρθε ὡς φυσιολογικό ἱστορικό ἀποτέλεσμα ἀπό τήν ἀνάπτυξη τοῦ παγκόσμιου κεφαλαιοκρατικοῦ συστήματος. Ἡ συγκέντρωση τῆς οἰκονομικῆς δύναμης περνᾷ στό τελευταῖο στάδιο, δηλαδή στή «συνένωση» τῶν κρατικῶν καπιταλισμῶν κάτω ἀπό τήν ἡγεμονία τοῦ ἀμερικανικοῦ ὑπερκαπιταλισμοῦ. Ἐάν δέν εἶχε προηγηθεῖ ἡ Ὀκτωβριανή Ἐπανάσταση καί ἡ δημιουργία τοῦ παγκόσμιου σοσιαλιστικοῦ συστήματος, πού σήμερα ἐλέγχει τό ἕνα τρίτο τοῦ πληθυσμοῦ τῆς γῆς, θά εἴχαμε ἀσφαλῶς καί ἄλλες πολεμικές συρράξεις ἀνάμεσα σέ διάφορα μπλόκ ἱμπεριαλιστικῶν κρατῶν γιά τό τελικό μοίρασμα τοῦ κόσμου. Καί στήν περίπτωση τῆς ἀπόλυτης ἐπικράτησης μιᾶς ὑπερδύναμης –ὅπως συμβαίνει σήμερα μέ τίς ΗΠΑ-, θά βρισκόμαστε μπροστά στήν πλήρη ἀμερικανοποίηση τοῦ συνόλου τῆς γῆς, μέ τή δημιουργία μιᾶς νέας «ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας» στά μεγέθη καί τίς δυνατότητες τοῦ 20οῦ αἰῶνα, δηλαδή σέ παγκόσμια κλίμακα καί μέ ὀλοκληρωτικό ἔλεγχον –οἰκονομικό, πολιτικό, μορφωτικό καί πολιτισμικό– σέ ὅλους τούς λαούς καί σέ ὅλα τά ἄτομα τῆς γῆς! Ἡ ὑπαρξη ὁμως τῆς μαρξιστικῆς θεωρίας ὄπλισε ἰδεολογικά τά ζωντανά τμήματα ὅλων τῶν λαῶν τῆς γῆς, ὀργάνωσε τό προλεταριάτο μέ τούς συμμάχους του, ὀδήγησε ὀλόκληρους λαούς νά ἀπελευθερωθοῦν καί νά ἀποσπαστοῦν ὀριστικά ἀπό τά γρανά-

ζια τῆς παγκόσμιας κεφαλαιοκρατικῆς διαδικασίας, ἀποδεικνύοντας ὅτι ὁ δρόμος τῆς ὑποταγῆς ὅλων τῶν ἔθνικῶν οἰκονομιῶν στήν παγκόσμια δικτατορία τοῦ μονοπωλιακοῦ ὑπερκεφαλαίου δέν εἶναι ὑποχρεωτικός. Ἀντίθετα, οἱ ἔθνικές οἰκονομίες εἶναι δυνατόν νά ἐξελιχθοῦν γρηγορότερα καί καλύτερα στό λαϊκό-σοσιαλιστικό κράτος, πού ἐπιχειρεῖ νά ξαναφέρει τόν ἄνθρωπο στό κέντρο τῶν ἀνθρώπινων ἀξιών, ἀπό τή θέση τοῦ ἀπλοῦ ὄργάνου πρὸς ἐκμετάλλευση, ὅπου τόν ἔχει ὑποβιβάσει ὁ καπιταλισμός. Ἡ μαρξιστική θεωρία χαρακτηρίσθηκε ἐπαναστατική τόσο γιατί ἡ ἐφαρμογή της ἀποτελεῖ μιά πραγματική ἐπανάσταση μέσα στό ἱστορικό γίνεσθαι ὅσο καί γιατί θεωρεῖ τή λαϊκή προλεταριακή ἐπανάσταση ὡς τό κατεξοχὴν ὄπλο γιά τήν ἐπιβολή της.

Ἀπό τή στιγμή πού ἡ Ὀκτωβριανή Ἐπανάσταση θριάμβευσε, ὅλοι οἱ θεωρητικοί τοῦ μαρξισμοῦ περίμεναν τή γενίκευση τῶν συγκρούσεων τοῦ διεθνοῦς προλεταριάτου μέ τόν καπιταλισμό. Ὁ Λένιν προέβλεπε τήν ἐπανάσταση στή Γερμανία, ἐνῶ ὁ Τρότσκι ὀραματιζόταν τήν «παγκόσμια ἐπανάσταση». Ὅμως, ἡ ἱστορική ἐξέλιξη ὑπῆρξε διαφορετική. Ἡ Ὀκτωβριανή Ἐπανάσταση παρέμεινε ἕως τώρα ἀνεπανάληπτη. Φυσικά ὁ σοσιαλισμός θριάμβευσε καί σέ μιά σειρά ἄλλες χῶρες, ὄχι ὅμως ὡς ἀποτέλεσμα τῆς ἐπανάστασης τοῦ προλεταριάτου μέ ἐπικεφαλῆς τό ΚΚ. Ἀπό τήν ἄλλη μεριά, ὁ διεθνῆς καπιταλισμός ἀπέδειξε ὅτι εἶναι ἱκανός νά προσαρμόζεται μέ ἐπιτυχία. Σήμερα, ἡ ὑπερσυγκέντρωση τοῦ καπιταλιστικοῦ-ἰμπεριαλιστικοῦ δυναμικοῦ γύρω ἀπό τίς ΗΠΑ τόν βοηθαίει νά ἀντιμετωπίσει τόν κίνδυνο πού σημαίνει γι' αὐτόν ἡ ὑπαρξη ἑνός τόσο μεγάλου καί ἰσχυροῦ παγκόσμιου σοσιαλιστικοῦ συστήματος. Δημιουργεῖ ἐπιπλέον μιά γιγαντιαία πολεμική μηχανή, δείχνοντας συγχρόνως ὅτι δέν θά διστάσει νά τήν χρησιμοποιοῦσε περίπτωση ἀνάγκης. Τότε, μιά ομάδα πολεμοκαπήλων Ἀμερικανῶν, μεθυσμένων ἀπό τή δύναμη, καταφέρνει νά ἐπιβληθεῖ στίς συνετότερες ἡγετικές δυνάμεις καί ἐπιχειρεῖ νά ἐφαρμόσει στήν πράξη τήν πολιτική τοῦ «χειλούς τοῦ βαράθρου», ὅπως τή διατύπωσε ὁ Φόστερ Ντάλες. Σκέπτονται, προφανῶς, ὅτι εἶναι σέ θέση νά ἐπωφεληθοῦν ἀπό τίς πολεμικές τους δυνατότητες καθῶς καί ἀπό τίς ἀδυναμίες τῶν ἀντιπάλων τους, ὥστε περνώντας ἀπό μιά σειρά τοπικούς πολέμους -Βιετνάμ, Μέση Ἀνατολή, Βαλκάνια- νά χτυπήσουν σέ πρώτη εὐκαιρία τήν ἴδια τήν καρδιά τοῦ σοσιαλιστικοῦ συστήματος, τή Σοβιετική Ἐνωση. Ὅμως ἡ ἥττα πού ὑπέστησαν στό Βιετνάμ, καθῶς καί ἡ ἀποτυχία τῶν σχεδίων τους στή Μέση Ἀνατολή ὀδηγοῦν σήμερα τήν ἀμερικανική ἡγεσία σέ μιά ἀναθεώρηση αὐτῆς τῆς τακτικῆς. Ἐπομένως, ἀπό τήν πλευρά τῶν ἰμπεριαλιστικῶν ἐπιτελείων,

πιθανόν νά ἀρχίσει νά τούς γίνεται συνείδηση τό γεγονός ὅτι δέν εἶναι καί τόσο εὐκόλο –γιά νά μὴν πῶ ὅτι εἶναι ἀδύνατον– νά ἀντιμετωπίσουν τό παγκόσμιο προοδευτικό κίνημα μέ τήν ὠμή στρατιωτική βία καί μέ τόν πόλεμο. Στό Βιετνάμ ἀποδείχθηκε ὅτι καί πάλι τόν τελευταῖο λόγο τόν ἔχει ὁ ἄνθρωπος καί ὄχι ἡ μηχανή. Οἱ ΗΠΑ ἠττήθηκαν γιατί πίσω ἀπό τήν πολεμική μηχανή ἀπουσίαζε ὁ ἄνθρωπος ὡς ἠθική ἀξία καί ὡς πίστη. Ὁ ἥρωικός λαός τοῦ Βιετνάμ νίκησε γιατί ἀκριβῶς διέθετε αὐτή τήν πίστη καί γιατί γνώριζε ὅτι ὑπερασπίζει τίς μεγάλες ἀνθρώπινες ἀξίες.

Τί σημαίνουν ὅλα αὐτά σέ τελική ἀνάλυση; Σημαίνουν ὅτι ὁ ἀμερικανικός ἱμπεριαλισμός δέν μπόρεσε νά πείσει καί νά παρασύρει τόν ἀμερικανικό λαό στήν τυχοδιωκτική πολιτική του!

Στό Βιετνάμ ὁ ἱμπεριαλισμός ἔστειλε τήν πολεμική του μηχανή καί τούς φαντάρους πού μποροῦσε νά ἀποσπάσει ἀπό τό ἀμερικανικό ἔθνος, μιά καί ἐλέγχει τόν κρατικό μηχανισμό. Δέν μπόρεσε ὅμως νά στείλει τόν ἴδιο τόν ἀμερικανικό λαό! Ὁ φαντάρος πῆγε ἐκεῖ ὑποχρεωτικά. Ἡ παρουσία του ἦταν μονάχα φυσική. Ὅχι ἠθική. Ἡ ψυχή του, δηλαδή ἡ ψυχή τοῦ ἀμερικανικοῦ λαοῦ, δέν πῆγε στό Βιετνάμ. Κι αὐτό δείχνει καθαρά ὅτι ὁ ἀμερικανικός ἱμπεριαλισμός δέν ταυτίζεται μέ τόν ἀμερικανικό λαό. Δέν βρισκόμαστε, δηλαδή, μπροστά σέ μιάν ἐπανάληψη τῆς χιτλερικής Γερμανίας, τότε πού ὑπῆρχε δηλαδή ταύτιση τῆς χιτλερικής ἰδεολογίας μέ ἕνα μεγάλο τμήμα τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ. Συνεπῶς, ἡ ἰδιομορφία τοῦ ἐσωτερικοῦ μετώπου στίς ΗΠΑ δημιουργεῖ ἀφενός σοβαρά ἐμπόδια στήν ἐπικράτηση τῆς ἐπιθετικῆς τακτικῆς τῶν ἱμπεριαλιστικῶν ἀμερικανικῶν κύκλων καί ἀφετέρου δίνει μεγάλες δυνατότητες στό φιλειρηνικό στρατόπεδο, πού ὀφείλει νά διευρύνει αὐτό τό χάσμα ἀνάμεσα στόν ἀμερικανικό ἱμπεριαλισμό καί τόν ἀμερικανικό λαό καί νά πάρει μαζί του τίς πιό ζωντανές δυνάμεις τοῦ ἀμερικανικοῦ λαοῦ καί, ἂν εἶναι δυνατό, ὅλη τή φιλειρηνική του πλειοψηφία.

Φυσικά, ὁ ἱμπεριαλισμός δέν χάνει τίς ἐλπίδες του μπροστά σ' αὐτά τά ἐμπόδια. Ἐξάλλου, ἡ κατάσταση στό σοσιαλιστικό στρατόπεδο εἶναι φυσικό νά τοῦ ἀνοίγει τήν ὄρεξη γιά νέες μηχανορραφίες, πλεκτάνες, παγίδες, περιπέτειες. Ἡ ὕπαρξη ὅμως τοῦ «ἀντίπαλου δέους», τῆς σοβιετικῆς στρατιωτικῆς καί πυρηνικῆς δύναμης, ἐξισορροπεῖ τή δική του δύναμη κρούσεως. Ἐπομένως, στόν τομέα αὐτόν, τῆς ἀνοιχτῆς πολεμικῆς ἀναμέτρησης, τά περιθώρια εἶναι ἀσφυκτικά μικρά. Βρισκόμαστε, μ' ἄλλα λόγια, μπροστά στήν περίφημη ἰσορροπία τοῦ τρόμου. Ἀντίθετα, ὁ ἱμπεριαλισμός ἐκμεταλλεύεται καί τό παραμικρότερο σχίσμα, καί τή μικρότερη χαραμάδα στίς σχέσεις τῶν κομμουνιστῶν. Μέ δύο λόγια, ὁ

ιμπεριαλισμός τρέφεται μέ τις διαφωνίες τῶν κομμουνιστῶν. Ξαναγυρίζουμε ἔτσι στήν ἀναγκαιότητα τῆς ἐνότητας στό προοδευτικό στρατόπεδο, γιατί μονάχα ἔτσι θά κοπεῖ ὀριστικά ἡ ὄρεξη τῶν ἱμπεριαλιστῶν γιά καινούργιες προκλήσεις καί περιπέτειες.

Διαπιστώνουμε ὅμως ὅτι μία ἀπό τίς βαθύτερες διαφορές πού χωρίζουν σήμερα τό παγκόσμιο προοδευτικό κίνημα εἶναι ἀκριβῶς ἡ ἀντιμετώπιση τοῦ ἱμπεριαλισμοῦ. Ὅλοι, δηλαδή, συμφωνοῦν σέ γενικές γραμμές στό γεγονός ὅτι ὁ ἀμερικανικός ἱμπεριαλισμός ἀποτελεῖ τόν ὑπ' ἀριθμόν ἓνα κίνδυνο τῆς ἀνθρωπότητας. Διαφωνοῦν ὅμως τόσο ὡς πρὸς τίς ἐκτιμήσεις ὅσο καί ὡς πρὸς τήν ἀντιμετώπιση αὐτοῦ τοῦ κινδύνου.

III

«QUE FAIRE?»

Πρὶν ἀπό μερικά χρόνια ὁ Τσέ Γκεβάρα ἔριξε τό σύνθημα: «Ἄς δημιουργήσουμε δύο, τρία, περισσότερα Βιετνάμ!». Ὁ θαυμαστής καί πιστός ὀπαδός του Ρεζίς Ντεμπραί προσπάθησε νά ὀλοκληρώσει τήν γκεβαρική ἐπαναστατική θεωρία, κυρίως μέ τό βιβλίο του *Ἡ ἐπανάσταση μέσα στήν ἐπανάσταση*. Στό ἐρώτημα «Τί νά κάνουμε;», πού βάζει μπροστά του τό παγκόσμιο προοδευτικό κίνημα, ὁ Ντεμπραί μᾶς δίνει τήν παρακάτω ἀπάντηση: τά ἐπαναστατικά στελέχη πρέπει νά ἐγκαταλείψουν τίς πόλεις, μέσα στίς ὁποῖες τό προλεταριάτο «ἀστικοποιεῖται» καί ἐπομένως χάνει τίς ἐπαναστατικές του ιδιότητες, καί νά ἐγκαταστήσουν τήν ἐπαναστατική ἐστία στήν ὑπαιθρο. Πρέπει νά εἶναι καλὰ ἐξοπλισμένοι, νά ἔχουν κρυμμένα ἐφόδια καί νά διαθέτουν ἓναν φορητό ραδιοφωνικό σταθμό. Μέ ὀρμητήριο τήν «ἐστία», θά ἀρχίσουν τόν ἀγώνα ἐναντίον τῶν ὀργάνων τοῦ καθεστῶτος. Θά χτυποῦν τή χωροφυλακή, τό στρατό, τούς βασιανιστές κ.λπ., θά μπαίνουν στά χωριά καί θά ἐξηγοῦν στους χωρικούς τούς σκοπούς τοῦ ἀγώνα τους, ἐνῶ μέ τόν ραδιοφωνικό σταθμό θά δημιουργοῦν σιγά σιγά τό μαζικό κίνημα. Ἔτσι, κάποτε ὁ ἀγώνας θά μεταφερθεῖ ἀπό τήν ὑπαιθρο στήν πόλη, σ' αὐτό τό «νεκροταφεῖο τῶν ἐπαναστατῶν», ὅπως τήν ὀνομάζει.

Στά συμπεράσματα αὐτά κατέληξε ὁ Ντεμπραί λόγω τῆς πεποίθησής του ὅτι ἡ μοναδική προπαγάνδα πού εἶναι ἱκανή νά συνενώσει τίς λαϊκές μάζες κατά τοῦ ἱμπεριαλισμοῦ εἶναι ἡ «ἐνοπλη προπαγάνδα». Ἔως τώρα ὁ ἐνοπλος ἀγώνας ἐθεωρεῖτο ἀποτέλεσμα καί ἀποκορύφωμα τῆς πολιτικῆς πάλης. Ὁ Ντεμπραί, ἀντίθετα, θεωρεῖ τήν πολιτική πάλη φαινόμενο μεταγενέστερο, δηλαδή ἀποτέλεσμα τῆς ἐνοπλης πάλης.

Από τή θεωρία αυτή προκύπτουν, φυσικά, μιά σειρά σοβαρά προβλήματα. Άς άρκεστούμε όμως σέ μερικά, άς πούμε τεχνικήσ φύσεως. Παραδείγματος χάριν, πώς θά έξασφαλισθεϊ ή έπιμελητεία τών άνταρτών; Ποϋ θά στηριχθεϊ ή όργάνωση τών πληροφοριών, χωρίς τήν όποία, όπως εϊναι γνωστό, δέν μπορεϊ νά κινηθεϊ ένας άντάρτικος στρατός; Και πώς, σέ τελευταία άνάλυση, αυτή ή άρχική ή οι περισσότερες ομάδες θά μπορέσουν νά άντιμετωπίσουν τά σύγχρονα άντιανταρτικά μέσα και τίς μεθόδους πού έξουν στή διάθεσή τους ό ιμπεριαλισμός και τά όργανά του; Ό Μάο εϊχε πεί, πολύ σωστά, ότι ό άντάρτης ζεϊ μέσα στό λαό όπως τό ψάρι μέσα στό νερό. Όμως μέ τόν όρο «λαός» δέν έννοεϊ, φυσικά, αυτούς τούς «φοβισμένους χωριάτες» πού παρακολουθοϋσαν μέ άπορία τίς κινήσεις τής ομάδας τοϋ Τσέ, αλλά τόν κατακτημένο ιδεολογικά και όργανωμένο πολιτικά λαό.

Φυσικά, γιά όποιον κομμουνιστή, εϊτε άπλως προοδευτικό άνθρωπο πού διαθέτει κάποιαν άγωνιστική πείρα, οι «θεωρίες» αυτές εϊναι πέρα γιά πέρα άνεύθυνες και γελοϊες, θά έλεγα: και όμως, ή έπιχείρηση τοϋ Τσέ στηρίχθηκε σ' αυτές! Εϊναι, πραγματικά, άνεξήγητο πώς ένας επαναστάτης μ' αυτό τό κύρος και τήν πείρα παρασύρθηκε σ' έναν τόσο έσφαλμένο δρόμο! Όπως γράφει ό ίδιος στό ήμερολόγιό του, τοϋ έκανε έντύπωση «ή άπόλυτη έλλειψη συμμετοχής τών χωρικών», πού εϊχε ως συνέπεια τό γεγονός ότι ή άρχική ομάδα έμεινε άριθμητικά ή ίδια – δηλαδή ό χωρικός δέν ένιωθε τήν άνάγκη νά πολεμήσει μαζί τους. Νά τί γράφει σχετικά:

Συνεχίζουμε χωρίς κανενός εϊδους έπαφή και χωρίς έλπίδες νά τήν αποκτήσουμε προσεχώς. Δέν αποκτήσαμε άκόμη τή συμμετοχή τών χωρικών, πράγμα λογικό άν λογαριάσει κανείς τίς λιγοστές σχέσεις πού μπορούσαμε νά έξουμε τόν τελευταίο καιρό μαζί τους.

Μετά από ένα μήνα, τόν Σεπτέμβριο, γράφει:

Τά χαρακτηριστικά παραμένουν τά ίδια μέ τόν περασμένο μήνα, έτσι πού τώρα ό στρατός γίνεται περισσότερο άποτελεσματικός στή δράση του, ή μάζα τών χωρικών δέν μäs βοηθάει σέ τίποτα και οι χωρικοί μεταβάλλονται σέ καταδότες...

Νομίζω ότι περιττεύουν τά σχόλια. Γιά τόν ψυχρό παρατηρητή, όλη αυτή ή ρομαντική «επαναστατική» φιλολογία πού κατακλύζει τήν έποχή μας δέν άποτελεϊ, στό βάθος, παρά ένα είδος «φυγής» μπροστά στά δύσκολα και βαριά καθήκοντα πού βάζει στους προοδευτικούς ανθρώπους όλης

τῆς γῆς ἡ ἐποχή μας. Οἱ τριαντάχρονοι «μπαρμποῦδος»¹ τοῦ Κάστρο, πού μπόρεσαν τελικά νά γίνουν κυρίαρχοι στή χώρα τους, ξεκινώντας –μιά χούφτα ἀντάρτες– ἀπό τή Σιέρρα Μαέστρα, τραβοῦν σάν μαγνήτης ὅλους τούς μικροαστούς «ἐπαναστάτες» τῆς Εὐρώπης, πού, φυσικά, οἱ περισσότεροι ἀγνοοῦν τό βάθος αὐτῆς τῆς νικηφόρας ἐπιχείρησης. Τό ὅτι, δηλαδή, οἱ Κουβανέζοι ἐπαναστάτες ἐφάρμοσαν μέ ἐπιτυχία μιάν ὀρισμένη ἐπαναστατική τακτική σέ μιάν ὀρισμένη χώρα κάτω ἀπό ὀρισμένες συνθηκες καί ἐπίσης μέσα σέ ἓνα ὀρισμένο διεθνές πλαίσιο σχέσεων. Δέν εἶναι ἡ μορφή δράσης, ἰδωμένη ἀπόλυτα, καθαυτήν, πού τελικά νίκησε, ἀλλά ἡ ὀρθή πολιτική ἀνάλυση πού ὀδήγησε σ' αὐτή καί ὄχι σέ ἄλλη μορφή δράσης.

Εἶναι βέβαιο ὅτι, ὑπό ἄλλες συνθηκες καί ἄλλους ἐσωτερικούς καί διεθνεῖς συσχετισμούς δυνάμεων, ἡ ἴδια ὀμάδα, διαθέτοντας τίς ἴδιες δυνατότητες γιά ὀρθή πολιτική ἀνάλυση, μπορούσε νά καταλήξει σέ διαφορετικές μορφές δράσης, ἢ νά ξεκινήσει τήν ἐπαναστατική δράση μέσα ἀπό τίς πόλεις καί ὄχι ἀπό τά βουνά, κ.ο.κ. Μέ ἄλλα λόγια, ἡ δουλική μίμηση ἑνός ἱστορικοῦ προηγούμενου εἶναι πράξη ἀντιεπισημονική. Μέσα στό ἱστορικό γίγνεσθαι δέν ὑπάρχουν μοντέλα πού μποροῦν νά ἀντιγραφοῦν αὐτούσια. Ὑπάρχει μόνον ἡ ἐπισημονική πολιτική ἀνάλυση μιᾶς δεδομένης ἱστορικής περιόδου, ἀνάλυση πού καταξιώνεται ἢ ὄχι μέ τήν καί ἀπό τήν ἱστορική πράξη.

Ἔτσι, λόγου χάριν, ἡ σέ βάθος ἀνάλυση καί μελέτη τοῦ ἑλληνικοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος στίς τελευταῖες τρεῖς δεκαετίες θά μπορούσε νά προσφέρει πολλές ἀπαντήσεις σέ ἐρωτήματα πού θίγουν κυρίως τίς μορφές ἐπαναστατικῆς πάλης σέ μιᾶ χώρα σχετικά ὑπανάπτυκτη, πού ἀνήκει στήν ἱμπεριαλιστική ζώνη ἐπιρροῆς.

Σήμερα, πού ἔχουμε στήν πλάτη μας ἓνα στρατιωτικό δικτατορικό καθεστώς, τό ἴδιο ἐρώτημα, «Τί νά κάνουμε;», μᾶς βαραίνει ἀκόμη περισσότερο. Γιά μᾶς, ὅπως καί γιά ὅλους τούς λαούς πού διέρχονται τήν ἴδια δοκιμασία μέ μᾶς, ἡ ἀπάντηση στό ἐρώτημα αὐτό γίνεται ζήτημα ζωῆς ἢ θανάτου.

1 Οἱ γενειοφόροι ἐπαναστάτες τῆς Κούβας.